

Model portfelowy

Dr hab. Łukasz Goczek

Uniwersytet Warszawski

Idea modelu

Poziom kursu walutowego jest wyznaczany poprzez zderzenie popytu i podaży aktywów. Jednocześnie kurs walutowy jest główną determinantą równowagi bilansu obrotów bieżących: nadwyżce (deficytowi) na BOB musi towarzyszyć deficyt BK, tj. wzrost (spadek) aktywów zagranicznych posiadanych przez rezydentów. To z kolei wpływa na poziom majątku rezydentów, a zarazem na popyt na aktywa denominowane w obcej walucie, a to wreszcie wpływa na poziom kursu walutowego.

Model wyjaśnia zatem poziom kursu walutowego poprzez interakcje między rynkiem aktywów, a bilansem płatniczym.

Założenia modelu

- uczestnicy rynku mają awersję do ryzyka (UIRP nie działa ze względu na występujące premie za ryzyko);
- uczestnicy rynku *dywersyfikują* portfel aktywów; brak doskonałej substytucyjności aktywów;
- mała gospodarka, której aktywa nie są przedmiotem obrotu na rynkach zagranicznych, nabywane są jedynie przez rezydentów; za to rezydenci inwestują w aktywa zagraniczne;
- majątek jest utrzymywany w postaci trzech rodzajach aktywów: pieniądzu (M), obligacjach emitowanych przez rząd kraju (B) oraz obligacjach emitowanych przez rząd zagranicy, denominowanych w walucie obcej (F);
- ceny są sztywne w krótkim okresie.

Wartość majątku w ujęciu nominalnym i w walucie krajowej można zapisać jako:

$$W = \bar{M} + \bar{B} + SF,$$

gdzie podaż pieniądza oraz podaż obligacji krajowych jest egzogeniczna, S jest kursem walutowym (SF oznacza wartość aktywów zagranicznych, wyrażoną w walucie krajowej).

Jak dywersyfikowany jest portfel?

Problem: Inwestor maksymalizuje użyteczność z posiadanego portfela: musi rozważyć oczekiwane zyski w perspektywie potencjalnego ryzyka.

Przykład: dwa typy aktywów: pozbawione ryzyka A oraz ryzykowne B. Awersja do ryzyka oznacza, że inwestor będzie oczekiwał pewnej kompensacji za niepewność związaną ze stopą zwrotu z B.

Jeśli najbardziej prawdopodobna stopa zwrotu z B wynosi r_B , to inwestor będzie podejmował decyzję o zmianie struktury portfela, kierując się różnicą między stopami zwrotu ($r_B - r_A$). Musi być dostatecznie wysoka, aby zwiększenie udziału aktywum B w portfelu było z perspektywy inwestora opłacalne.

Jaki powinien być udział ryzykownych aktywów B w portfelu?

Na pewno istnieje pewien minimalny poziom r_B , poniżej którego nie będzie żadnych inwestycji w B. Z drugiej strony istnieje maksymalny poziom r_B , powyżej którego cały majątek zostanie ulokowany w B. Dla wszystkich poziomów stopy zwrotu w tym zakresie portfel będzie zdywersyfikowany.

Jak dywersyfikowany jest portfel? - cd.

Można przyjąć, że *udział danych aktywów w portfelu będzie tym większy ceteris paribus, im większa jest stopa zwrotu z tych aktywów, a mniejsza - z pozostałych aktywów.*

Popyt na jeden typ aktywów zależy zatem zarówno od stopy zwrotu z tych aktywów, jak i od stóp zwrotu z pozostałych: popyt na B zależy zarówno od r_B , jak i r_A . Analogicznie - popyt na A będzie zależał od r_A , ale też r_B .

Posługujemy się tu zapisem pochodnych: dla funkcji $g(x, y)$ $g_1 \equiv \frac{\partial g}{\partial x}$, $g_2 \equiv \frac{\partial g}{\partial y}$

Warunki równowagi

$$\frac{\bar{M}}{W} = m(r, r^* + \Delta s^e) \quad m_1 < 0, \quad m_2 < 0$$

$$\frac{\bar{B}}{W} = b(r, r^* + \Delta s^e) \quad b_1 > 0, \quad b_2 < 0$$

$$\frac{SF}{W} = f(r, r^* + \Delta s^e) \quad f_1 < 0, \quad f_2 > 0$$

gdzie r - oprocentowanie obligacji krajowych, r^* - oprocentowanie obligacji zagranicznych, Δs^e - oczekiwana stopa deprecjacji waluty krajowej.

Zatem np. popyt na pieniądź zależy ujemnie od oprocentowania obligacji krajowych ($m_1 < 0$) oraz ujemnie od oprocentowania obligacji zagranicznych i oczekiwanej stopy deprecjacji waluty krajowej ($m_2 < 0$).

Podsumowując: Popyt na dane aktywa jest dodatnio uzależniony od stopy procentowej na te aktywa, a ujemnie - od stopy procentowej na pozostałe aktywa. Co więcej, zakłada się, że wpływ zmiany oprocentowania danego aktywa silniej wpływa na popyt na to aktywo, niż zmiana oprocentowania innych aktywów, tzn.:

$$b_1 > 0, b_2 < 0, \text{ ale } b_1 + b_2 > 0$$

$$f_1 < 0, f_2 > 0, \text{ ale } f_1 + f_2 > 0$$

Jeśli wielkość majątku W jest stała, to łączny efekt zmian popytu pod wpływem zmiany którejkolwiek stopy procentowej musi być równy zero:

$$m_1 + b_1 + f_1 = 0$$

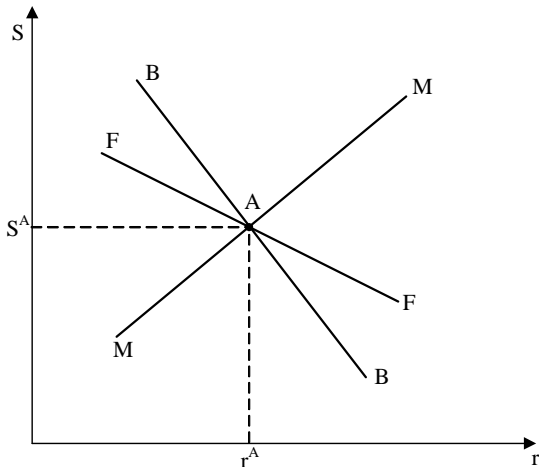
$$m_2 + b_2 + f_2 = 0$$

W modelu występują trzy rodzaje zmiennych:

- 1 Endogeniczne (zarówno w krótkim, jak i długim okresie)- kurs walutowy S , oprocentowanie obligacji r . Dostosowują się elastycznie, a zatem rynek finansowy jest stale w równowadze.
- 2 Egzogeniczne w krótkim okresie i endogeniczne w długim- majątek W , podaż obligacji zagranicznych F , poziom cen w kraju P , oczekiwana stopa deprecjacji waluty krajowej Δs^e .
- 3 Egzogeniczne w krótkim i długim okresie- zmienne zagraniczne (Y^*, r^*, P^*), podaż pieniądza w kraju M oraz podaż obligacji skarbowych w kraju B .

Równowagę w modelu wyznacza się w kontekście trzech linii: równowagi rynku pieniądza (MM), obligacji krajowych (BB) i obligacji zagranicznych (FF). Każda linia wyznacza kombinacje kursu walutowego oraz stopy procentowej, zakładając wyjściowy poziom aktywów zagranicznych F , majątku W oraz podaży pieniądza M oraz obligacji krajowych B .

Nachylenie linii

Rozważmy wzrost kursu walutowego S . W krótkim okresie wzrost S oznacza wzrost wartości posiadanych aktywów zagranicznych, wyrażonej w walucie krajowej (SF), a zatem oznacza wzrost majątku W - rośnie popyt na wszystkie aktywa!:

- Linia MM - Na rynku pieniądza będzie rósł popyt na pieniądź M . Ponieważ podaż pieniądza jest stała, przywrócenie równowagi wymaga wzrostu stopy procentowej krajowej (zagraniczna jest egzogeniczna!). Linia MM ma zatem **dodatnie** nachylenie.
- Linia BB - Na rynku obligacji krajowych rośnie popyt na obligacje krajowe. Przy stałej ich podaży oprocentowanie obligacji będzie zatem malało. Linia BB jest **ujemnie** nachylona.
- Linia FF - Rośnie także popyt na obligacje zagraniczne, ale jednocześnie rośnie wartość podaży aktywów zagranicznych F , wyrażona w walucie krajowej (SF). W rezultacie mamy nadwyżkę podaży tych obligacji. Oznacza to, że przywrócenie równowagi wymaga spadku krajowej stopy procentowej (obniżenia atrakcyjności innych aktywów). Dlatego linia FF ma **ujemne** nachylenie.

Dlaczego linia BB ma większe nachylenie niż FF ?

Stałość W oznacza, że wyznaczenie równowagi na dowolnych dwóch rynkach implikuje wyznaczenie równowagi także na trzecim rynku. Pozwala to na pominięcie jednego rynku w analizie, np. rynku obligacji krajowych:

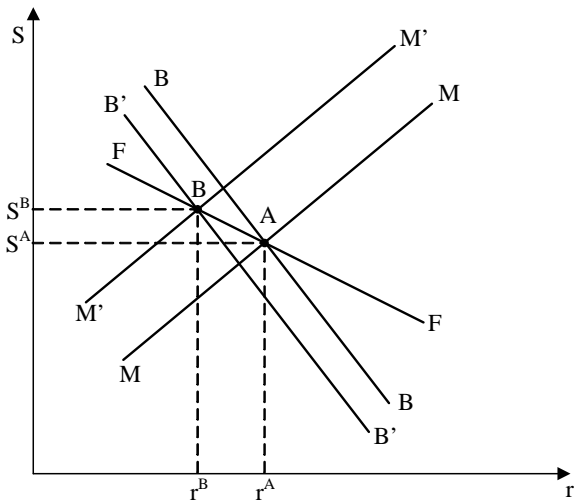
$$b \equiv 1 - m - f = 1 - \frac{\bar{M}}{W} - \frac{SF}{W} = \frac{\bar{B}}{W}$$

W modelu portfelowym nie można już pominąć zagadnienia JAK podaż pieniądza została zwiększona.

- Wzrost podaży pieniądza jest przeznaczany na wykupienie części obligacji skarbowych (krajowych): $\bar{M} \uparrow, \bar{B} \downarrow$.
- Efektem jest **nadwyżka podaży pieniądza** oraz **nadwyżka popytu na obligacje**.
- Nadwyżka podaży pieniądza zostanie przeznaczona w części na zaspokojenie popytu na obligacje - stopa procentowa będzie spadała.
- Spadek stopy procentowej będzie jednocześnie powodował wzrost atrakcyjności aktywów zagranicznych, co spowoduje wzrost popytu na nie, czyli także wzrost kursu walutowego.

Wniosek

Stopa procentowa spadnie, zaś kurs rośnie, przy czym nie można już powiedzieć, że zmiana będzie proporcjonalna do zmiany w podaży pieniądza.

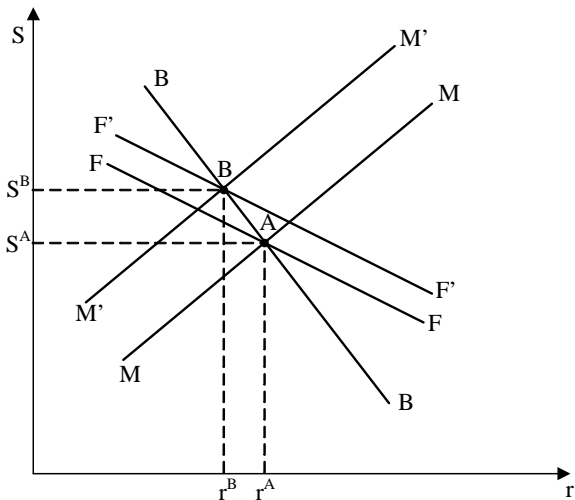

Uwaga: przesunięcie linii MM jest większe niż przesunięcie linii BB . Dlaczego?

- Wzrost podaży pieniądza jest przeznaczany na wykupienie części obligacji skarbowych (zagranicznych): $\bar{M} \uparrow, F \downarrow$.
- Efektem jest **nadwyżka podaży pieniądza** oraz **nadwyżka popytu na aktywa zagraniczne**.
- Zrównoważenie nadwyżki podaży pieniądza wymaga spadku stopy procentowej - linia MM w lewo.
- Z kolei zrównoważenie nadwyżki popytu na aktywa zagraniczne przy niezmięniętej krajowej stopie procentowej może być zrównoważone jedynie poprzez wzrost kursu walutowego - linia FF w górę.
- W efekcie rośnie kurs, a stopa procentowa spada.

Wniosek

Zmiana stóp procentowych jest słabsza niż w Przykładzie 1., zaś zmiana kursu silniejsza. Dlaczego?

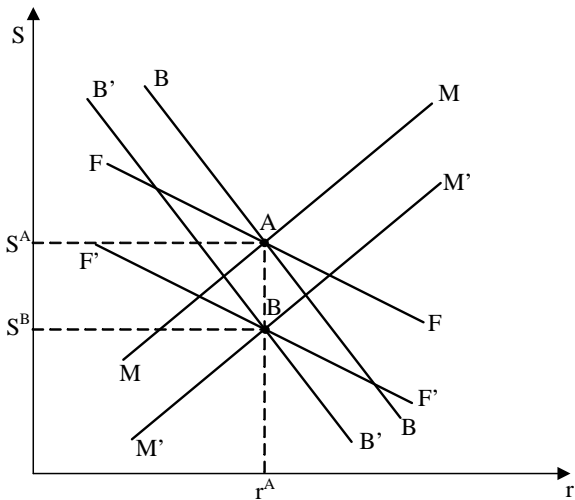

Uwaga: przesunięcie linii MM jest większe niż przesunięcie linii FF . Dlaczego?

- Wzrost F powoduje **nadwyżkę podaży aktywów zagranicznych**, która może być kompensowana jedynie poprzez spadek kursu (r^* bez zmian) - linia FF w dół.
- Krajowa stopa procentowa nie może ulec zmianie (brak zmiany w poziomach aktywów krajowych)!
- Dywersyfikując portfel inwestorzy będą starali się wymieniać aktywa zagraniczne na krajowe (*kurs spada!*). Wywołany w ten sposób nadwyżkowy popyt na pieniądź wymagałby wzrostu stóp procentowych (MM w prawo), zaś nadwyżkowy popyt na obligacje - spadku stóp procentowych (BB w lewo). Jednak stopy procentowe nie ulegną zmianie.
- Rynki pozostaną w nierównowadze, aż kurs walutowy spadnie wystarczająco, aby wartość aktywów walutowych w krajowej walucie powróciła do wyjściowego poziomu:

$$\frac{\Delta S}{S} = \frac{\Delta F}{F}$$

- Zmiany podaży pieniądza oddziałują na zmiany cen w długim okresie;
- Zmiana cen wpływa na zmianę realnego kursu walutowego ($\frac{S}{P}$), a przez to na konkurencyjność krajowych dóbr oraz na BH.

Równowaga BOB:

$$BOB = T\left(\frac{S}{P}\right) + r^*F$$

gdzie $T(\cdot)$ jest bilansem handlowym, uzależnionym od międzynarodowej konkurencyjności (tzn. od $\frac{S}{P}$), która poprawia się, gdy kurs S rośnie lub gdy P spada. Jeśli kraj nabywa aktywa zagraniczne, osiąga z ich tytułu dochód w wysokości r^*F , co jest drugim składnikiem BOB.

Przykład 1 - dojście do długookresowej równowagi

Przypomnijmy, że krótkookresowym efektem operacji otwartego rynku, polegającej na zakupie obligacji krajowych za „wydrukowany” pieniądź, jest niższa stopa procentowa oraz deprecjacja waluty ($S \uparrow$).

Zakładamy początkowo, że $T(\cdot) = 0$ oraz że $F = 0 \rightarrow r^*F = 0$, czyli $BOB = 0$.

W wyniku deprecjacji poprawia się konkurencyjność krajowego eksportu ($S \uparrow, P \rightsquigarrow Q \uparrow$) i BOB zaczyna przesuwać się w kierunku nadwyżki. Odpowiednikiem tego jest deficyt na BK - rezydenci nabyli aktywa zagraniczne.

W średnim okresie:

- kurs walutowy zacznie spadać (aprecjacja waluty krajowej) - na rynek napływają waluty obce związane z finansowaniem handlu;
- pogarsza się konkurencyjność ($S \downarrow \rightarrow Q \downarrow$) i bilans handlowy zaczyna się pogarszać;
- równocześnie zaczynają rosnać ceny (efekt zwiększenia M), co dodatkowo zmniejsza Q i pogarsza BOB;
- kurs realny wraca do wyjściowego poziomu, zaś bilans handlowy wraca do równowagi.

Czy to wystarczy do osiągnięcia równowagi długookresowej?

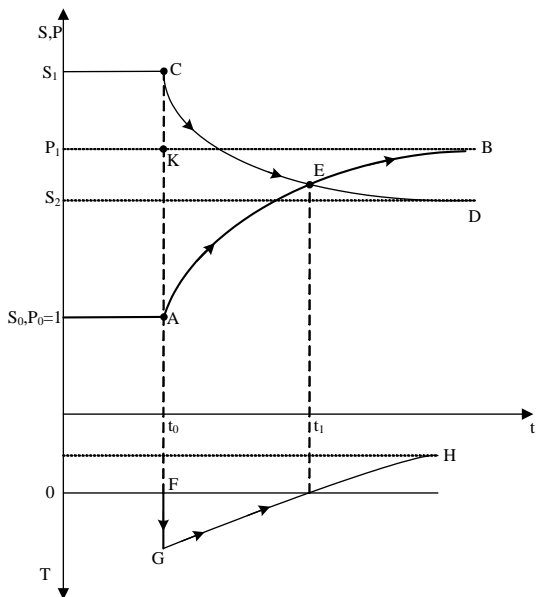
Przykład 1 - dojście do długookresowej równowagi - cd

- rezydenci posiadają aktywa zagraniczne, a te zapewniają napływ odsetek r^*F - nominalny (i realny) kurs walutowy nadal się aprecjonuje!
- zrównoważenie BOB wymaga, aby bilans handlowy przesunął się w kierunku deficytu, czyli musi pogorszyć się konkurencyjność krajowych dóbr. Realny kurs walutowy musi być mniejszy niż 1!
- równowaga wystąpi, gdy kurs spadnie do poziomu S_2 , dla którego:

$$-T \left(\frac{S_2}{P_1} \right) = r^*F$$

Wniosek

Kurs walutowy w długim okresie rośnie: początkowa deprecjacja jest silniejsza, później następuje stopniowa aprecjacja waluty do długookresowej równowagi - *overshooting*. Przestrzelenie nie wynika tu z względnej sztywności cen. Nawet jeśli ceny dostosują się natychmiast, to realny kurs walutowy jest większy od wyjściowego poziomu (S jest wyższe niż P), a to wpływa na bilans handlowy, a poprzez zmiany na BK - na poziom kursu nominalnego.

- Model portfelowy nie koncentruje się wyłącznie na rynku pieniądza, ale na popycie na różne aktywa finansowe.
- Popyt na poszczególne aktywa jest analizowany w kontekście alokacji majątku między te aktywa. Głównymi determinantami są tu stopy zwrotu z tych aktywów. Udział danych aktywów w całkowitym majątku będzie rósł, gdy stopa zwrotu z tych aktywów rośnie, a spadał, gdy stopa zwrotu z innych aktywów rośnie.
- Równowaga krótkookresowa jest osiągnięta, gdy kurs walutowy oraz krajowa stopa procentowa znajdują się na poziomach, dla których popyt na dwa z trzech aktywów równoważy ich podaż.
- Efektem kupna obligacji krajowych lub zagranicznych poprzez operacje otwartego rynku będzie deprecjacja oraz spadek stopy procentowej w kraju w krótkim okresie.
- Zwiększanie się zasobu obligacji zagranicznych może wynikać jedynie z nadwyżki na BOB.
- Rynek dóbr dostosowuje się poprzez zmiany realnego kursu walutowego.

- Model portfelowy wskazuje na inne możliwe determinanty kursu walutowego.
- Z modelu wynika, iż gdy BOB przesuwają się w kierunku nadwyżki - waluta krajowa się aprecjonuje, zaś deficytowi BOB towarzyszy deprecjacja waluty krajowej.

